

Tomasz Sawicki

Gniezno, st. 13b, AZP 50-34/-

Informator Archeologiczny : badania 31, 184-185

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GŁOGÓW-Ostrów Tumski, st. 2, gm. loco, woj legnickie, AZP 68-19/2

- gród wczesnośredniowieczny z okresu od schyłku X w. do poł. XIII w.
- kolegiata z XII w.
- kaplica św. Anny z XV w.

Ratownicze badania wykopaliskowe przeprowadził w dniach od 22 lutego do 22 października mgr Zenon Hendel. Finansowane były przez Parafię Rzymskokatolicką p.w. NMP Królowej Polski. Dwunasty sezon badań. Przebadano powierzchnię około 0,8 ara.

Badania zostały przeprowadzone wewnątrz kolegiaty w wykopach pod fundamenty betonowej krypty, którą zamierzano wybudować w celu wyeksponowania kamiennych relikwów kościoła grodowego z XII w. oraz wzmocnienia posadowienia filarów nawy głównej kolegiaty. W tym sezonie prac wykopaliskowych zostały wyznaczone trzy wykopy badawcze obejmujące teren przeznaczony pod budowę fundamentu południowego (wykop nr VIII), północno-wschodniego (wykop nr IX) oraz wschodniego (wykop nr X). Z uwagi na trwające w świątyni w tym czasie roboty budowlane, prace eksploracyjne zostały ściśle skoordynowane z harmonogramem i zakresem tych robót. W wykopie nr VIII odsłonięto pozostałości po wykopie badawczym z lat siedemdziesiątych XX w. oraz fragmenty piętnastu nawarstwień kulturowych, z których część usytuowana w spągowych partiach wykopu związana była z grodem wczesnośredniowiecznym, natomiast pozostałe zalegające w stropie badanej przestrzeni stanowiły ślad po licznych pracach związanych z przebudową kolegiaty. Poza wspomnianymi jednostkami stratygraficznymi odkryto tutaj również sześć fragmentarycznie zachowanych ludzkich pochówków szkieletowych. W wykopie nr IX odsłonięto jedynie nawarstwienia zasypowe związane z pracami badawczymi przeprowadzonymi w latach siedemdziesiątych XX w. w tym miejscu oraz nawarstwienia budowlane. Natomiast w usytuowanym pod tzw. „łukiem tęczowym” wykopie nr X odkryto poza wkopami nowożytnymi dziesięć nawarstwień kulturowych związanych z budową kolegiaty, pozostałości po dwóch ludzkich pochówkach szkieletowych oraz wschodni fragment kamiennej absydy, który został datowany na pierwszą fazę budowy kościółka grodowego w XII w. Podczas przeprowadzonych prac eksploracyjnych pozyskano nieliczny materiał zabytkowy, który składał się z fragmentów naczyń średniowiecznych oraz kości ludzkich, pochodzących z warstw oraz odsłoniętych pochówków.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Dolnośląskich Wiadomościach Prahistorycznych”, Głogów.

Badania będą kontynuowane.

Głogów – Stare Miasto, kwartał A-18, gm. loco, woj legnickie - patrz: późne średniowiecze

GNIEZNO, st. 13b, AZP 50-34/-

- teren zachodniej części podgrodzia III gnieźnińskiego zespołu grodowego, osadnictwo wczesnośredniowieczne i nowożytne
- relikty zamku z 1 poł. XVI wieku

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Tomasza Sawickiego (Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych, PSOZ i Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie). Piąty sezon badań.

Badania były kontynuacją prac związanych z weryfikacją badań z lat 1936-1938 oraz rozpoznaniem relikwów mało znanego zamku z 1 połowy XVI w., powstałego w 1518 r. z inicjatywy abpa Jana Łaskiego. Zamek rozebrano w 1831 r. W ogrodach probostwa archikatedralnego przy ul. Łaskiego 9. Założono 2 wykopy: wykop 1 (9 x 11,5 m) w części południowej posesji (ar 3/57) i wykop 2 (3,5 x 7 m) w narożniku północno-wschodnim posesji, około 50 m od wykopu nr 1 (oś północ-południe).

W wykopie 1 po usunięciu humusu i współczesnych nawarstwień wyrównawczych na głębokości 0,5-1,8 m p.p.t. odsłonięto fundamenty założenia zamkowego. Fundament (część południowa) o długości 5,5 m i szerokości 1,8 m wykonany był z kamieni polnych, łączonych zaprawą wapienną zmie-

szaną z gruzem ceglanym. Konstrukcja ta wykraczała poza teren posesji (w kierunku południowym). Natomiast część wschodnia fundamentu miała długość 4,7 m i w całości była wykonana z cegieł o wymiarach od 9 x 12 x 27 do 10 x 14 x 27 cm oraz wzmocniona stosem luźnych kamieni polnych. Od wschodu fundament wyposażony był w dwie kwadratowe, ceglane podstawy przypór o wymiarach 1,05 x 0,9 m (północna) i 1,3 x 1 m (południowa). W środkowo-wschodniej części wykopu natrafiono na czworoboczną, ceglaną podstawę filaru o wymiarach 1 x 1,2 m. Fundament ceglany (wschodni) najprawdopodobniej jest pozostałością odbudowanej części zamku (po pożarze miasta w 1613 r.?), jest bowiem dostawiony do fundamentów kamiennych. W strefie północnej wykopu, bezpośrednio pod współczesnymi nawarstwieniami niwelacyjnymi, wystąpił gliniasty calec opadający na południe. W części środkowej wykopu zarejestrowano bezpośrednio na calcu występowanie resztek warstw wczesnośredniowiecznych. Zawarta w nich ceramika pochodzi z około połowy X wieku (faza D). Wyróżniono również obiekty wczesnośredniowieczne w postaci jam i dołków postłupowych. Obiekty te, a także lepiej zachowane warstwy (prawdopodobnie związane ze zniszczonymi konstrukcjami korony wału obronnego), grupowały się w części południowej wykopu tj. na skraju podgrodzia. Najlepiej zachowana była workowata jama (miąższość 1 m) o średnicy 0,5/0,6 m (dołem 1 m), zalegająca przy fundamencie ceglanym. Jej strop zniszczono podczas budowy zamku. Datowanie zawartej w niej ceramiki przypada na 2 połowę X - początek XI w. (faza D). Jama zawierała ponadto kości zwierzęce, spaleniznę i popiół. W jej pobliżu zalegały bezpośrednio na calcu warstwy, być może związane z konstrukcjami korony wału obronnego. Charakteryzowały się one bogatym wewnętrznym uwarstwieniem (na przemian: spalenizna, popiół, piasek, szarobrunatna próchnica) i lekko falistym układem (wzdłuż linii wałów) widocznym na profilu południowym. W jednym z zagłębień znajdował się ślad po słupie. Na podstawie pozyskanej ceramiki warstwy te datowane są na X/XI w. (faza D/E). Podobną chronologię ma ceramika pochodząca z resztek warstw kulturowych zalegających w pasie wschodnim wykopu. Nie natrafiono na zasadnicze konstrukcje jądra wału. Płytkie zaleganie calca świadczy o istnieniu w tym miejscu pagórka, który wkomponowany został w przebieg wału obronnego. Jednocześnie potwierdzono poważne zniszczenia treści kulturowej stanowiska podczas niwelacji terenu w okresie międzywojennym.

W wykopie 2 do głębokości 2 m występowały współczesne i nowożytnie warstwy niwelacyjne z ceramiką z X/XI-XIX w. Znalezione także przedmioty metalowe i przęśliki wczesnośredniowieczne, m.in. jeden z różowego łupku z krzyżkami na korpusie. Pod warstwami niwelacyjnymi odsłonięto fundament kamienny (północny wschód-południowy zachód) wraz z resztką muru ceglanego. Mur ceglany zachował się w formie szczątkowej tylko w części południowej wykopu (zachowana wysokość korony – 0,65 m). Składał się z cegieł o wymiarach 9 x 12 x 27 cm. Szerokość fundamentu wynosiła 3 m. Zarówno na północ jak i na południe wykraczał on poza wykop. Fundament o „wysokości” 1,5 m zbudowano ze średniej wielkości kamieni polnych i ciosów, zalanych silnie spiaszczoną zaprawą wapienną z dodatkiem gruzu ceglanego. Stopę fundamentu uchwycono na głębokości 3,5 m pod poziomem terenu – była ona silnie zagłębiona w calec. Na głębokości 2,1 m pod poziomem terenu, przy profilu północnym, natrafiono na kolejny fundament, dostawiony od wschodu do fundamentu głównego pod kątem ostrym (ok. 64°). Był on głębiej posadowiony (o około 0,5 m). Wykonano go z kamieni polnych, zalanych dużą ilością zaprawy wapiennej. Około 0,8 m poniżej jego górnej krawędzi natrafiono na odsadzkę wysuniętą 0,6 m na południe. Szerokość i dalszy bieg tego fundamentu na wschód pozostają na razie nieznanne, gdyż wykraczał on poza granice wykopu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.

Badania będą kontynuowane.

Gniezno, st. 17a, gm. loco, woj. poznańskie - patrz: okres nowożytny

GNIEZNO, st. 60 (ul. Strumykowa), woj. poznańskie, AZP 50-34/131

- cmentarzysko wczesnośredniowieczne - weryfikacja negatywna
- ślady osadnictwa z późnego średniowiecza i nowożytności